herpy

AGAMER

## Ornate Crevice-dragon

# *Ctenophorus ornatus*

*Ctenophorus ornatus* er en flad, klippelevende agam fra granitklipperne i det sydvestlige Australien. Dyret bliver op til omkring 29 cm, har en tydeligt båndet hale og soler sig på varme sten, hvor det nikker med hovedet. Det gemmer sig under granitflager og i sprækker. Arten kræver et tørt terrarie med stenopbygning, stærk varme og UVB, og der findes kun lidt pasningsviden for netop den.

Familie: Agamidae  Tidligere navn: *Amphibolurus ornatus; Grammatophora ornatus; Amphibolurus tibialis*

## SPECIFIKATIONER

### DYRET

| | |
|---|---|
| Voksenstørrelse | **29 cm**<br>total længde inkl. hale |
| Levetid | **1-11 år** |
| Aktiv | **Dag** |
| Levevis | **Klippeboende** |
| Biotop | **Halvørken og klippeterræn** |
| Sværhedsgrad | **Erfaren** |

### PASNING

| | |
|---|---|
| Min. terrarie | **100 × 50 × 50 cm**<br>L × B × H til 2 voksne dyr |
| Temperatur, dag | **25-30 °C** |
| Hotspot | **35-40 °C** |
| Temperatur, nat | **18-22 °C** |
| Luftfugtighed | **20-40 %** |
| Vand | **Vandskål** |
| UVB | **Nødvendig**<br>Ferguson-zone 3 |
| Kost | **Insekter og planter** |
| Holdes | **Parvis eller 1 han med flere hunner** |

### AVL

| | |
|---|---|
| Formering | **Æglæggende** |
| Kuldstørrelse | **2-4 æg** |
| Inkubation | **55-80 dage**<br>ved 28-32 °C |

### BESKYTTELSE OG PAPIRER

| | |
|---|---|
| CITES | **Appendiks III** |
| EU-bilag | **Bilag C** |
| IUCN | **Ikke truet (LC)** |

Arten er opført på CITES liste III (af Australien) og i EU's bilag C (forordning 338/97). Dokumentation kræves i praksis kun ved indførsel til EU fra eksportlandet. CITES-myndighed i Danmark er Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø (SGAV). Ingen agamer står på den danske liste over dyr, som private ikke må holde (bekendtgørelse nr. 1261 af 17.11.2015), og arten er ikke på EU's liste over invasive arter.

## Om arten

*Ctenophorus ornatus* er en lille til mellemstor agam med en meget fladtrykt krop, som gør det muligt at komme ind under granitflager og ned i smalle sprækker. Hele dyret måler op til omkring 29 cm, og kroppen er omkring 10 cm fra snude til kloak. Halen er tydeligt båndet. Arten hører til de såkaldte klippedrager i slægten *Ctenophorus*.

Hannerne og hunnerne har forskellig farve. Ryggen er tegnet, så den ligner granit, og hos hunnerne er den næsten umulig at få øje på mod klippen. Strubens farve står i stærk kontrast til granitten og reflekterer også ultraviolet lys, som mennesker ikke kan se; den er sandsynligvis et signal, når dyret nikker med hovedet og laver armstrækninger. Hunnernes struber varierer

meget. Arten falder i to slægtslinjer, som har været adskilt i mere end fire millioner år. I den store sydlige del af udbredelsen er ryggen næsten sort til dybt brun, og hannerne har en række hvide pletter langs ryggen. I en lille nordlig bestand i Murchison-egnen er ryggen rødlig-lyserød, og pletterne er afløst af en hvid stribe midt på ryggen.

I naturen lever de fleste dyr omkring halvandet år, og de ældste kendte dyr er blevet 11 år. Levetiden i fangenskab er ikke dokumenteret for arten; flere andre arter i slægten bliver over 10 år i fangenskab. Det videnskabelige navn kommer af latin *ornatus*, udsmykket, og hentyder til tegningerne. Ældre litteratur bruger navnene *Amphibolurus ornatus* og *Grammatophora ornatus*.

Dyret er vagtsomt og hurtigt og egner sig ikke til håndtering. Til gengæld er det en pæn og interessant art for den, der vil indrette et stenet terrarie og vil iagttage adfærden. Australien tillader ikke eksport af vilde krybdyr, så dyr uden for Australien stammer fra opdræt.

## Udbredelse og levested

*Ctenophorus ornatus* lever i det sydvestlige Australien. Udbredelsesområdet strækker sig fra Goldfields til Darling Range og ned til sydkysten, og arten findes også på Recherche-øgruppen og på granitøer ud for kysten. En lille, adskilt bestand lever længere mod nord, omkring Paynes Find og Sandstone. Typelokaliteten er opgivet som Western Australia.

Arten er knyttet til granitfremspring i et landskab, hvor store dele er ryddet til landbrug. Fremspringene er adskilt som øer, og dyrene fra forskellige klipper har kun lidt udveksling. Arten er almindelig, hvor der er egnede klipper, og vurderes ikke som truet.

> **Oprindelig udbredelse:** Australien.

### LEVESTED

*Ctenophorus ornatus* lever på granitklipper i krat og åbent land, både på uberørte fremspring og på klipper midt i agerland. Dyret gemmer sig under løsnede granitflager og blokke og i sprækker, især hvor der ikke er forstyrret, og kommer frem for at sole sig på varme sten. Det nikker med hovedet til andre dyr. Hannerne holder revir og forsvarer klippen.

Klimaet er tørt med varme, tørre somre og køligere, fugtigere vintre. Dyret taber nogle gange tæer ved angreb fra rovdyr og ved skader mod klippen. Hunnen lægger æg; kønnet afgøres af rugetemperaturen.

## Pasning

### TERRARIET

Der findes kun lidt pasningsviden for *Ctenophorus ornatus*. Tallene i dette afsnit og de følgende er lånt fra *Ctenophorus pictus* og andre arter i slægten og tilpasset en art, der lever på klipper.

Et par skal have et terrarie på mindst 100 × 50 × 50 cm (længde × bredde × højde). Tre dyr, altså en han med to hunner, skal have mindst 120 × 50 × 50 cm. Arten er klippelevende og flad, så der skal være gulvareal og opbygning, ikke højde alene. Sæt et sikkert låg på.

Byg en opbygning af flade sten, skifer og korkbark, så der opstår sprækker og huler, hvor dyret kan presse sig ind. Stenene skal stå stabilt på bunden og være limet eller pakket med sand, så de ikke kan skride og klemme dyret. Giv hver han en høj, varm udkigssten. Bunden er en blanding af sand og fin grus, ikke mere end nogle få centimeter. Hold hanner adskilt, for de er territoriale; en han med to hunner går fint.

Lav ventilationen med net i toppen. Fjern afføring jævnligt, og skift dele af sandet efter behov.

### TEMPERATUR

Arten er en solelskende klippeart og skal have en stor temperaturforskel. Luften i den kølige ende skal være 25-30 °C om dagen, og overfladen på solpladsen, en flad sten under en varmelampe, skal være 35-40 °C. Mål overfladetemperaturen med et infrarødt termometer og lufttemperaturen i begge ender. Solpladsen bør ikke komme over 43 °C.

Om natten skal temperaturen falde til 18-22 °C; tallet er et skøn ud fra klimaet. Om vinteren sænkes både temperatur og dagslængde, for arten har en kølig vinter i naturen. Dyret skal altid kunne komme væk fra varmen ind i en sprække. Er hele terrariet for varmt, kan det få hedeslag.

Læs mere: Varme og temperatur

### LUFTFUGTIGHED OG VAND

Luftfugtigheden skal være lav, 20-40 %; tallet er et skøn ud fra levestedet. Hold terrariet tørt og godt ventileret, og lad kun en lille del af sandet blive fugtigt ved æglægningsstedet. Forstøv let nogle gange om ugen, så dyrene kan drikke dråberne fra stenene, og stil derudover drikkevand i en lav, tung skål, som skiftes hver dag.

Læs mere: Luftfugtighed, forstøvning og ventilation

### LYS OG UVB

En dagaktiv klippeart har brug for kraftigt lys og UVB. Ferguson-zone 3 er et godt udgangspunkt; zonen er ikke fastlagt for arten. Brug et UVB-rør af høj ydelse eller en kombineret varmelampe med UVB over solpladsen, så dyret kan komme tæt på. Om sommeren skal lyset være tændt omkring 13 timer og om vinteren 8-10 timer. UVB-rør skiftes hver 6.-12. måned, kombinationslamper efter 12-18 måneder.

Læs mere: Lys og UVB

### FODER

Arten æder insekter og andre små leddyr; i terrariet er fårekyllinger og kakerlakker hovedfoderet, med melorme og silkeorme som afveksling. Foderdyrene må ikke være større end dyrets hoved er bredt. Støv foderdyrene med kalk ved hvert foder og med en multivitamin en gang om ugen, ikke oftere. Tilbyd også lidt plantekost som mælkebøtteblade og blomster, og se, om dyret vil have dem; plantekost er ikke dokumenteret for netop denne art.

Voksne dyr fodres to til tre gange om ugen med så meget, de kan æde på omkring 20 minutter. Unge dyr fodres næsten dagligt. Fjern uspist foder, for kakerlakker og fårekyllinger kan bide dyret om natten. Vælg kun planter, der ikke er sprøjtet med gift.

Læs mere: Foderdyr: hold og avl Læs mere: Kalk, vitaminer og tilskud

### ADFÆRD OG HÅNDTERING

Dyret er vagtsomt og hurtigt og trækker sig ind i en sprække ved den mindste forskrækkelse. Håndtering er ikke nødvendig og stresser dyret.

Hannen markerer sit område med hovednik og armstrækninger og forsvarer en klippe. To hanner i samme terrarie slås og kan skade hinanden alvorligt. Hold derfor kun en han, og giv ham en eller to hunner. Hunnerne er fredelige og kan holdes sammen, hvis der er plads og masser af skjul.

Unge dyr bør holdes adskilt fra voksne, for de ældre dyr kan tage dem for føde.

## Avl

### KØNSMODENHED OG KØNSBESTEMMELSE

Hannen og hunnen har forskellig farve, også på struben: hannen har hvide pletter eller en hvid stribe langs ryggen, og hunnens ryg falder endnu bedre i med granitten. Alderen ved kønsmodenhed er ikke dokumenteret. Sæt kun fuldvoksne dyr i god kondition i avl.

### PARRING

Hannen viser sig frem med hovednik og armstrækninger og forsvarer sin klippe. Hannen foretrækker hunner med bestemte struberfarver, og en hunnes farve kan også afsløre, hvornår hun er parringsparat. Hvad der udløser parring i terrariet, er ikke dokumenteret; en kølig vinter og en stigende dagslængde om foråret er et forsigtigt udgangspunkt.

Skil hannerne ad, og se efter sår hos hunnen. Giv hunnerne ekstra kalk og rigeligt foder før og efter parringen.

### ÆGLÆGNING OG KULD

Arten lægger æg. Kuldstørrelsen er ikke dokumenteret for arten; 2-4 æg er lånt fra *Ctenophorus pictus*. Giv hunnen en æglægningskasse med fugtigt, løst sand mindst 15 cm dybt, og dæk den delvist, så hun føler sig tryg. Uden et egnet sted kan hun holde æggene tilbage, og det kan blive livstruende; kontakt en dyrlæge, hvis hun virker anstrengt eller ikke får lagt. Hunner kan lægge ubefrugtede æg uden han.

### INKUBATION

Kønnet afgøres af rugetemperaturen, så hold temperaturen stabil. Tag æggene forsigtigt op uden at vende dem, og læg dem halvt nedgravet i fugtig vermiculit i en lukket boks ved 28-32 °C. Rugetiden er ikke dokumenteret for arten. Regn med 55-80 dage; tallet og temperaturen er lånt fra *Ctenophorus pictus*.

Tjek boksen jævnligt for skimmel, og fjern æg, der mugner eller falder sammen.

#### OPDRÆT AF UNGER

Ungerne er selvstændige fra første dag. Sæt dem i et terrarie med sand, flade sten og mange skjul, og giv UVB og varme som de voksne. Fodr dem næsten hver dag med små insekter, støvet med kalk. Hold unge hanner adskilt, når de begynder at vise revirdrift.

## Sundhed og typiske fejl

De fleste problemer hos *Ctenophorus ornatus* skyldes pasningen: for lidt varme, for lidt UVB, for fugtigt terrarie eller ensidigt foder. Typiske problemer er:

- Knogleskørhed (metabolisk knoglesygdom) ved for lidt UVB og kalk.
- Hedeslag, hvis dyret ikke kan komme væk fra varmen.
- Skader fra sten, der skrider; byg stabilt.
- Skader efter slagsmål mellem hanner.
- Hud- og luftvejsinfektioner i for fugtigt terrarie.
- Æglægningsproblemer hos hunner uden egnet æglægningssted.
- Indvoldsorm og andre parasitter. Hold nye dyr i karantæne, og få en afføringsprøve undersøgt.

Et sundt dyr har klare øjne, en fyldig hale og en glat hud. Det æder regelmæssigt og soler sig. Krybdyr skjuler sygdom længe, så kontakt en dyrlæge med erfaring i krybdyr, hvis dyret taber sig, ikke æder, har sår eller hævelser eller sidder med åben mund.

Læs mere: Karantæne og hygiejne Læs mere: Typiske sygdomme og tegn på sygdom

### Spørg altid dine kloge bekendte

Vejledningen er et godt sted at begynde, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskellige, og meget af det vigtigste lærer man af dem, der har holdt arten i årevis. Tal med en avler, en erfaren holder eller en dyrlæge med forstand på krybdyr og padder, før du anskaffer dyret - og igen, hvis noget ser forkert ud.